

Dommen endnu ikke er afklaret, viser en alvorlig Stræben efter at gøre Ret og Skel til alle Sider, og der findes ingen overflødig Panegyrik i hans Bog. Denne Ejendommelighed mærkes ikke mindst i Skildringen af Gabriel Kochs Virksomhed som konstitueret Biskop i Sønderjylland, et Afsnit, der tillige har betydelig Værdi som den første samlede Oversigt over det store kirkelige Nybygningsarbejde, der fra dansk Side er paabegyndt i denne Landsdel.

Bjorn Kornerup.

Den tidligere bebudede Offentliggørelse af franske Akter til den store Krigs Forhistorie er nu begyndt: *Documents diplomatiques français (1871—1914)*. (Paris 1929 ff.) — Udgivelsen er i Følge Forordning af 20. Jan. 1928 overdraget til en »Commission de publication des documents relatifs aux origines de la guerre de 1914«, som bestaar af Historikere og Diplomater med M. Charléty fra l'Académie de Paris som Formand, og Planen for Arbejdet er, at Samlingen skal fremkomme i tre jævnsides løbende Serier, den første omfattende Tiden 1871—1900, den anden 1901—1911, den tredje 1911—14. Tidsrummet er altsaa det samme, som Udgiverne af den tyske Publikation, »Die grosse Politik der europäischen Kabinette«, har valgt, og Materialefordelingen svarer ogsaa nogenlunde til den tyske; udkommet er 1. Serie I.—II. Bind, som dækker Aarene 1871—79, 2. Serie I. Aaret 1901, og 3. Serie 4. Nov. 1911—7. Febr. 1912; man ser, hvorledes Antallet af medtagne Aktstykker vokser, efterhaanden som vi nærmer os til 1914. Den nye Aktsamling minder ganske naturligt i hele sit Anlæg om »Les origines diplomatiques de la guerre de 1870—71«. Den har ikke den tyske Udgaves nøjagtige Redegørelse for de enkelte Dokumenters Oprindelse, og en konsekvent Angivelse af de forskellige Depechers og Telegrammers Modtagelsestider er ikke gennemført eller har ikke kunnet gennemføres, men Samlingen har, rent teknisk-historisk, det uomtvistelige Fortrin, at Aktstykkerne fremtræder i nøjagtig kronologisk Orden og ikke som i den tilsvarende engelske og navnlig den tyske, grupperede i Kapitler efter Udgivernes Skøn.

Hvad selve Materialet angaar, saa er det i alt væsentligt det franske Udenrigsministeriums officielle Akter; de »lettres particulières« eller »personelles«, som der fra Tid til anden henvises til, har i Almindelighed ikke kunnet findes. Stoffet adskiller sig altsaa ikke principielt fra det, vi f. Eks. kender fra de i 1922 udgivne »Documents diplomatiques — Les affaires balkaniques 1912—14«, og for 3. Series Vedkommende vil Hovedakterne for en væsentlig

Side af Udviklingens Vedkommende saaledes sikkert allerede være kendte herfra.

I det hele omfatter det udkomne af 2. og 3. Serie saa korte Tidsrum, at det endnu er lidt vanskeligt at dømme om, hvor meget nyt den foreliggende Publikation her vil bringe for en Dag; naar det derimod gælder 1. Serie, hvor vi altsaa har hele Perioden 1871—79, er det allerede nu muligt at gøre noget af Landvindingen op. Meget er her kendt fra tidligere Aktsamlinger som « Occupation et liberation du territoire 1871—73 » og » Documents diplomatiques francais » om de orientalske Forhold, gennem Memoireværker og historisk-politiske Arbejder, hvis Forfattere har haft Adgang til officielle Kilder (saaledes Ernest Daudet: *Histoire diplomatique de l'alliance franco-russe*), men Tildragelserne træder alligevel ganske anderledes tydeligt frem, naar man nu faar ogsaa de for- trolige Aktstykker paa Plads og i Sammenhæng, navnlig ser man, hvorledes » Krieg in Sicht «-Forskrækkelsen 1875 kun er den sidste og maaske den værste af en lang Række Episoder, hvor den tyske Mistro overfor Frankrigs hurtige Genrejsning fik Udslag, og hvor Russernes Holdning stadig er den samme, modererende og bero- ligende, foreløbig uden Tanke om den fransk-russiske Alliance, hvis Muligheder dæmrer for Thiers og allerede tegner sig tydeligere for Le Flô, Gesandten i Petersborg. Man ser ogsaa, hvor gennem- gribende det Skifte er, der indtræder i Bismarcks Holdning til Frankrig, da Broglies klerikalt-konservative Kabinet i December 1877 afløses af Dufaures republikanske Regering, da han faar at gøre med Waddington som Udenrigsminister i Stedet for Decazes og Saint Vallier som Gesandt i Berlin i Stedet for Gontaut-Biron; man mærker, i hvilken Grad Kulturkampens Vanskeligheder og mere eller mindre indbildte internationale Farer har virket tilbage paa Bismarcks Udenrigspolitik.

Speciel dansk Interesse har denne Del af Aktsamlingen ved det Strejflys, den kaster over hjemlige Stemninger i Anledning af Ophævelsen af Paragraf fem. Medens Gehejmelegationsraad Vedel » a tenu un language découragé sur l'avenir de son pays « og i den Anledning faar et Trøstens Ord fra Waddington, ser Kon- sejlpræsident Estrup Opgaven for Danmark som for Frankrig i » vivre et attendre «, thi Kejser Wilhelm og Bismarck lever ikke evigt. Og en skarp Iagttagelse som Le Flô i Petersborg saa da ogsaa straks, at den tysk-østrigske Konvention var Enden paa Tre-Kejserforstaaelsen fra 1872 med nye Kombinationsmuligheder i Europa. Paragraf fem spillede nemlig ogsaa sin storpolitiske Rolle i Halvfjerserne; ejendommeligt møder man det gennem en Be- mærkning af en fransk Generalkonsul i Bukarest fra 1874; han

fremhæver, hvorledes Tyskland ganske har holdt op med at interessere sig for Donau-Landene og spørger: »Er det sandt, at Bismarck saaledes har tilkøbt sig Wiener-Kabinettets Taushed i Spørgsmaalet om Slesvig og Prager-Traktaten«? M. des Michels havde her fat i en Traad, som fører lige frem til Paragraffens Ophevelse i Forbindelse med Orientpolitiken i Foraaret 1878.

Der kan samtidig være Anledning til at henlede Opmærksomheden paa de amerikanske Aktstykker til Oplysning om de senere vestindiske Salgsforhandlinger, der er fremkommen i *Papers Relating to the Foreign Relations of the United States* for 1926. De giver en hel Del Enkeltheder om den finansielle Side af Sagen, viser tydelig, hvordan Købelysten melder sig hver Gang Washington-Regeringen staar eller har staaet overfor maritime Problemer: Borgerkrigen, Krigen med Spanien 1898, den store Krig og indeholder et Par pudsige Oplysninger om dilettantisk Udenrigspolitik og privat Diplomati paa dansk Side, men om de dybere Grunde til vore Regeringers skiftende Salgstilbøjeligheder faar man intet at vide, selv om den tyske Verdensmagt under Tiden toner frem dog mest i Amerikanerens Forestillinger. Og ogsaa en Bog som Soren J. M. P. Fogdall: *Danish American Diplomacy 1776—1920* (University of Iowa Studies First Series No 64) er for det vestindiske Spørgsmaals Vedkommende ganske værdiløs ud over nogle Literaturhenvisninger. E. M.

Zeitschrift für osteuropäische Geschichte, der grundlagdes 1910, standsede 1914, men der er nu af tyske Lærde gjort Forsøg paa at kalde det til Live. Det skal ikke være et ensidigt tysk Tidsskrift, men bestaa ved Samvirken af kyndige fra alle Lande og være absolut upolitisk og objektivt. Østevropa defineres som det gamle russiske Rige med Finland, Estland, Lifland, Lithauen og Polen. Blandt de foreliggende to første Hefters Bidrag bemærkes en Artikel af Hans Jonas: »Die Entwicklung der Geschichtsforschung in der Sovet Union seit dem Ausgang des Weltkrieges« og svarende dertil »Die russische Geschichtswissenschaft in der Emigration« samt en Oversættelse af Loven om Arkivforvaltning i RSFSR af 28. Januar 1929. Normannerspørgsmaalet berører A. Pogodin i sin Artikel: »Der Bericht der russischen Chronic über die Gründung des russischen Staates«.

Videnskabernes Selskab har for Aaret 1931 udsat følgende Opgave: En Fremstilling af Birkernes Historie i Danmark, sær-